

Právnická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Právo pro překladatele 1

Zimní semestr – 1. ročník

Mgr. Jan Grepl

- Katedra soukromého práva a civilního procesu PF UP
- jan.grepl01@upol.cz
- www.greplak.cz

Právo pro překladatele 1

- Výuka

- čtvrtek 9:45 – 11:15 (Křížkovského 10, učebna 2.63)

- Zápočet

- Povinná účast na seminářích (2 povolené absence)

- Zkouška

- Písemný test (část uzavřených a část otevřených otázek)

Průběh v případě nařízení distanční výuky

- **MS Teams**
- kód týmu: **rflygj9**
- <https://teams.microsoft.com/l/channel/19%3af54e4482da4942d997c616229478c332%40thread.tacv2/Obecn%25C3%25A9?groupId=236d6b81-7023-4a96-8f53-8c6bdb93d49e&tenantId=obc2f20e-02ff-4b63-a04a-5fb58043de89>

Struktura přednášek a seminářů

1. Úvod do studia práva, základy teorie práva a ústavního práva
2. Úvod do studia soukromého práva
3. Fyzické a právnické osoby, ochrana osobnosti
4. Právní jednání
5. Věcná práva
6. Obecná část závazkového práva
7. Zvláštní část závazkového práva – závazky ze smluv I.
8. Zvláštní část závazkového práva – závazky ze smluv II.
9. Zvláštní část závazkového práva – závazky z deliktů
10. Rodinné právo, dědické právo
11. Právo obchodních korporací
12. Právo civilního procesu
13. Pracovní úrávo

Seznam literatury

STUDIJNÍ LITERATURA:

- Úplné znění [zákona č. 89/2012 Sb.](#), občanský zákoník, SAGIT.
- RONOVSÁ, Kateřina, LAVICKÝ, Petr, DOBROVOLNÁ, Eva. *Úvod do soukromého práva: Obecná část*. 1. vyd. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2017, 88 s.
- RONOVSÁ, Kateřina, DOBROVOLNÁ, Eva, LAVICKÝ, Per. *Úvod do soukromého práva: Zvláštní část*. 1. vyd. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2017, 126 s.
- SPIRIT, Michal a kol. *Základy práva pro neprávnický po rekodifikaci soukromého práva*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2015, 296 s.

DOPORUČENÁ LITERATURA:

- OSINA, Petr. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 240 s.
- JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 368 s.
- ONDREJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, 256 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník I. svazek. § 1-117 Obecná ustanovení. Velký komentář*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 720 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.
- TICHÝ, Luboš a kol. *Obecná část soukromého práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 392 s.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva, katastr nemovitost a správa cizího majetku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018, 336 s.
- TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr, PETR, Pavel. *Základy závazkového práva*, 1. díl. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, 288 s.

1) Úvod do studia práva, základy teorie práva a ústavního práva

Právo jako...

- Ucelený systém právních norem s danou hierarchií, tj. pravidel chování (příkazů, zákazů nebo dovolení), kterými se řídí lidské spoložití a které jsou uznávané nebo přímo stanovené státem (**objektivní právo**)
- Oprávnění určitého subjektu na něco (činnost, věc) – např. právo na uhrazení kupní ceny (**subjektivní právo**)
- Právo je multidimenzionální fenomén
- Právo je systém pravidel regulující chování lidí s cílem uspořádat společenské vztahy
- Kromě práva regulují chování lidí také pravidla morálky, náboženství, sportu, etikety, tradice, pravopisu atd.
- Právo se odlišuje zejména **obecnou závazností, zvláštní formou a možnostmi státního donucení**

Právo jako...

- Právo je **mnohovýznamový pojem**
  - Normativní stránka – systém právních norem
  - Sociální stránka – soubor reálných právních vztahů
  - Hodnotová stránka – soubor hodnot
  - Psychická stránka – soubor představ, mínění, pocitů a prožitků subjektů práva
  - Politická stránka – mocenský nástroj
  - Ekonomická stránka – nástroj usměrňování ekonomických procesů

Právo jako...

- Soubor **právních norem**

- Právní norma → obecně závazné pravidlo chování, (zpravidla) vynutitelné státní mocí
- Dvoustupňová struktura: a) co se má stát, b) za jakých podmínek se to má stát
- Právní norma

a) Hypotéza → co se má stát (tzv. skutková podstata), aby byla naplněna dispozice

- Podmínka vymezena personálně, lokálně, temporálně, modálně...

b) Dispozice → právní následek naplnění hypotézy, vlastní pravidlo chování

- Příkaz, zákaz, povinnost, dovolení, nárok

c) Sankce → újma za porušení právních povinností stanovených v dispozici právní normy

- Sankce je zvláštní dispozice – následek za porušení (dispozice) právní normy

Příklady

- Př. **Každý, kdo se stane advokátem, musí zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se od klienta v průběhu zastupování dozví, jinak může být vystaven kárnému stíhání.**
- Př. **Soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy.**
- Př. **Pokud banka před uzavřením úvěrové smlouvy neposoudí úvěruschopnost žadatele o takový úvěr, je úvěrová smlouva absolutně neplatná.**

Příklady

- Př. 242 odst. 1 NOZ: Vyloučený člen může do tří měsíců od doručení konečného rozhodnutí spolku o svém vyloučení navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti vyloučení; jinak toto právo zaniká.
- Př. § 140 odst. 1 TZ: Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.
- Př. § 38 g odst. 1 ZDP: Daňové přiznání je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, přesáhly 15 000 Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně

Právo jako...

- **Právní institut** - pojmové shrnutí věcně souvisejících částí právního řádu
  - Souhrnné označení společenského problému, který právo řeší
  - Př. Vlastnictví, odstoupení od kupní smlouvy, přešupek
- **Právní vztah** - společenský vztah, který je upravený právem
  - Vztah mezi osobami, mezi kterými jsou určitá vzájemná práva a povinnosti
  - Pokud právní vztah působí jen vůči těmto osobám → **relativní právní vztah**
    - Př. Práva a povinnosti ze smluvního vztahu (nájemní smlouva, smlouva o nájmu vozidla)
  - Pokud právní vztah působí proti všem → **absolutní právní vztah**
    - Př. Povinnost respektovat lidskou svobodu a život, nezasahovat do vlastnického práva

Právo jako...

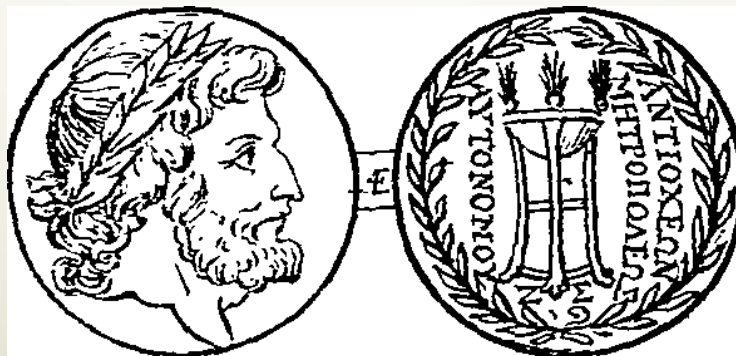
- **Právní vztah** - společenský vztah, který je upravený právem
  - Subjekty právního vztahu
  - Obsah právního vztahu
  - Předmět právního vztahu
- **Právní skutečnost** - taková skutečnost, se kterou právní řád spojuje vznik, změnu nebo zánik právního vztahu (tj. subjektivních práv a povinností)
  - Závislé na lidské vůli → **právní jednání, protiprávní jednání**
  - Nezávislé na lidské vůli → **právní události, protiprávní stavy**

Právo jako...

- **Právo soukromé** → upravuje vztahy mezi soukromými subjekty
  - Právo občanské (závazkové, rodinné...)
  - Právo obchodní(ch korporací)
  - Pracovní právo
  - Právo duševního vlastnictví
- **Právo veřejné** → upravuje vztahy k orgánům veřejné moci
  - Právo ústavní
  - Právo trestní
  - Právo správní
  - Právo daňové
  - Právo sociálního zabezpečení

Právo jako... systém

- Právo veřejné a právo soukromé
  - „*Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem*“
    - Ulpianus (170 - 228 AD), D 1.4.4.2

- **Veřejné právo je to, které se týká všech (Římanů v pojetí státu), soukromé právo se vztahuje ku prospěchu jednotlivců**

Právo jako... systém

- **Zájmová teorie**

- Určujícím hlediskem pro rozlišení veřejného práva od soukromého je zájem, kterého se právní vztah týká
- Jedná se o teorii vyjádřenou právníkem Ulpianem: „*Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem*“

- **Mocenská teorie (subordinační)**

- Kritériem je vztah účastníků – jsou navzájem ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti
- K této teorii se v minulosti přihlásil Ústavní soud, přesto není považována za přesnou

- **Organická teorie (subjektů)**

- Kritériem je právní poměr, členství ve veřejné korporaci, ve kterém se subjekt ocitá
- Materiální organická teorie, přihlásil se k ní (nový) občanský zákoník

- **Teorie metody právní regulace**

- Klíčová je povaha účasti subjektů právního vztahu na určování jeho obsahu

Příklady

- Pracovní smlouva na pozici nočního hlídače
- Zakoupená jízdenka pro přepravu ČD, s.p.
- Vydání občanského průkazu
- Smlouva mezi obcemi Dubem nad Moravou a Tážaly o zajištění služby městské policie
- Smlouva o nájmu obecního bytu

VEŘEJNÉ PRÁVO

- Upravuje vztahy k veřejné moci
- Uplatňuje se široce zásada legality
- Uplatňování státní moci v případech, mezích a způsoby stanovené zákony
- Jeden ze subjektů právního vztahu je nadřazený

SOUKROMÉ PRÁVO

- Upravuje vztahy (zejména) mezi soukromými subjekty – fyzické a právnické osoby
- Uplatňuje se široce zásada autonomie vůle a rovnosti subjektů právních vztahů
- Každý občan může činit to, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit nic, co zákon neukládá

Právo jako... systém

- Nezávislost uplatňování soukromého práva na právu veřejném
  - Platnost právního jednání
  - Zákaz podnikání
  - Nezkolaudovaný byt
  - Nepovolený pobyt či podnikání cizince
- Použití veřejného práva v právu soukromém
  - Prosazení soukromoprávního nároku soudní cestou
  - Zavkládování vlastnického práva do katastru nemovitostí
  - Rozhodnutí o prvozápisu právnické osoby do veřejného rejstříku

Přirozenoprávní přístup k vymezení práva

- **Dualistický přístup** (přirozené a pozitivní právo)
- Nad platným právem každého státu existuje nějaké vyšší právo, kterému pozitivní právo nesmí odporovat
  - *Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou lze řešit jen tak, že pozitivní právo zajišťované předpisy a mocí má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho kdy rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako nenáležitě právo spravedlnosti ustoupit. **Gustav Radbruch***
- Zdroje přirozeného práva - příroda, Bůh, rozum
- Neměnné, věčné, univerzální
- Více než 2000 let starý přístup
- Idea spočívající více na víře než na rozumovém poznání

Pozitivistický přístup k vymezení práva

- **Monistický přístup**
- Právo má svůj původ v činnosti autoritativních orgánů státní moci („*legem ponere*“ = vytvořit zákon)
- Právo není podmíněno co do své platnosti právem přirozeným
- Právo je uzavřený logický systém, kde je možné prostřednictvím logické dedukce, z předem daných právních norem dospět ke správným právním rozhodnutím a to bez odkazu na sociální cíle nebo morální kritéria
- Změnitelné, dočasné, partikulární

Heteronomní a autonomní právo

- **Veřejné právo**

- Veřejné zájmy, vztahy mezi veřejnou mocí a soukromými osobami
- Nadřazenost státu, jednostranně rozhoduje o právech a povinnostech
  - Čl. 2 odst. 3 Ústavy: „*Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.*“
- Ústavní právo, správní právo, trestní právo, finanční právo, procesní právo...

- **Soukromé právo**

- Zájmy soukromé
- Rovnost subjektů právních vztahů
  - Čl. 2 odst. 4 Ústavy: „*Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“
- Práva a povinnosti na základě dohody
- Občanské právo, pracovní právo, rodinné právo, autorské právo...

Heteronomní a autonomní právo

- **Hmotné právo**

- Představuje obsah společenských vztahů
- Stanoví, co je zakázáno, dovoleno, oprávněno
- Stanoví, jak se lidé mají ve společnosti chovat, aniž by takové chování vyžadovalo zásah státního orgánu

- **Procesní právo**

- Stanoví postupy, jimiž se účastníci právních vztahů mohou domáhat svého práva
- Stanoví také postupy při tvorbě práva a aplikaci práva
- Upravuje chování lidí, které se uskutečňuje ve vztahu ke státnímu orgánu
- Upravuje chování státního orgánu

Heteronomní a autonomní právo

- **Vnitrostátní právo**
  - Právo objektivní – upravuje vztahy uvnitř státu
  - Pramen především v právních předpisech
  - Vynutitelné donucením státu
  - Nutno dodržovat i v zahraničí
  - Kolizní právo – mezinárodní právo soukromé – upravuje vztahy s cizím prvkem
- **Mezinárodní právo**
  - Upravuje vztahy mezi jednotlivými státy
  - Subjektem kromě států a mezinárodních organizací může být i jednotlivec
  - Pramen především v mezinárodních smlouvách
  - Vynucení závislé na vůli států
- **Právo Evropské unie**
  - Soubor právních norem Evropské unie a evropských společenství
  - Prvek supranacionality – nadnárodní povaha
  - Bezprostřední závaznost práva
  - Přímá aplikovatelnost
  - Přednost před vnitrostátním právem členských států

Heteronomní a autonomní právo

- **Církevní právo**

- Vnitřní předpisy církví, závazné uvnitř určité církve nebo náboženské společnosti
- Upravuje vztah jednotlivců k Bohu, vztahy jednotlivců mezi sebou a k církvi

- **Kanonické právo** – soubor pravidel (kánonů) platných v určité křesťanské (katolické, pravoslavné či anglikánské) církvi

- Katolická církev – Kodex kanonického práva

- **Konfesní právo**

- Soubor právních norem, které upravují vztah státu na straně jedné a církví na straně druhé
- Zajišťuje výkon náboženské svobody jak v rovině individuální, tak i kolektivní
- Pramen – zákony a smlouvy (konkordáty)

Odvětvotvorná kritéria

- **Metoda právní regulace**
  - Technický způsob, který je zajišťováno prosazování jednotlivých skupin zájmů prostřednictvím právních norem
  - Soukromé právo → rovnost subjektů právního vztahu → smlouva
- **Samostatná a zřetelnost předmětu**
- **Systemová soudržnost, tzv. vnitřní a vnější systematika**
  - Rovněž posouzení vztahu k jiným právním odvětvím
- **Společenská a akademická akceptace**

Ústavní
soud

Nejvyšší soud

Vrchní soudy (Pha, Ol)

Krajské soudy (8+5)

Okresní soudy (92)

Ústavní
soud

Nejvyšší správní
soud

Krajské soudy

Základní informační zdroje

- **Právní předpisy a mezinárodní smlouvy**

- Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- Zákony pro lidi: <https://www.zakonyprolidi.cz/>
- Legislativní proces: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=331>

- **Judikatura soudů**

- Ústavní soud: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>
- Nejvyšší soud: http://nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/WebSpreadSearch
- Nejvyšší správní soud: <http://nssoud.cz/mainocol.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&pageSource=0>
- Ostatní judikatura: <http://kraken.slv.cz/>
- Informace o soudním řízení: <http://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.jsp>
- SDEU: <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=cs>
- ESLP: <https://hudoc.echr.coe.int>

- **Právo EU**

- https://europa.eu/european-union/law_cs

Prameny práva

- **Materiální prameny**

- Společenské jevy, které byly důvodem přijetí formálního práva (např. společenské poměry, hospodářské a ekonomické důvody, přírodní katastrofy, historické okolnosti)

- **Formální prameny**

- Vnější normativní forma obsahující pravidla chování (pramen práva v užším slova smyslu)
- **normativní právní akt** (právní předpis)
  - Výsledky právotvorné činnosti kompetentních státních orgánů
  - Obsahují právní normy
  - Vztahují se na skupinu případů stejného druhu a neurčitý počet subjektů (osob)
  - Individuální právní akty – rozhodnutí – vztahují se na jedinečný případ
- **normativní smlouva**
- **precedens**
- **právní obyčej**
- **právní věda**

Normativní právní akty

- **Zákonné**

- ústavní zákony (zejména Ústava ČR a Listina základních práv a svobod, které spolu s ostatními ústavními zákony tvoří ústavní pořádek)
- (běžné) zákony
- zákonná opatření Senátu
- nálezy Ústavního soudu, jimiž se ruší zákon

- **Podzákonné**

- nařízení vlády
- vyhlášky ministerstev, jiných ústředních správních úřadů a ČNB
- (obecně závazné) vyhlášky kraje a obce
- nařízení kraje a obce
- nařízení krajské hygienické stanice, krajské veterinární správy, správy národního parku, správy chráněné krajinné oblasti

Základní právní předpisy

- **Ústava** (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.)
- **Listina základních práv a svobod** (usnesení ČNR č. 2/1993 Sb.)
- **Evropská úmluva o ochraně lidských práv** (sdělení č. 209/1992 Sb.)
- **Občanský zákoník** (zákon č. 89/2012 Sb.)
- **Zákon o obchodních korporacích** (zákon č. 90/2012 Sb.)
- **Zákoník práce** (zákon č. 262/2006 Sb.)
- **Občanský soudní řád** (zákon č. 99/1963 Sb.)
- **Zákon o svobodném přístupu k informacím** (zákon č. 106/1999 Sb.)
- **Trestní zákoník** (zákon č. 40/2009 Sb.)
- **Trestní řád** (zákon č. 141/1961 Sb.)
- **Správní řád** (zákon č. 500/2004 Sb.)

Publikace normativních právních aktů

- **Materiální publikace** – adresát se skutečně musí setkat s pramenem práva (doručování do vlastních rukou)
- **Formální publikace** – adresát zná obsah předpisu od okamžiku, kdy se s ním mohl seznámit (vydání úřední sbírky)
- Funkce publikačních prostředků:
  - informační – má se za to, že každý zná, co bylo publikováno
  - evidenční – zajišťuje přehled toho, co platí
  - normotvorná – spočívá v tom, že teprve publikací může pramen práva nabýt platnosti
- **Publikační prostředky**
  - Sbírka zákonů - všechny právní předpisy s celostátní působností a další právní akty (rozhodnutí prezidenta republiky, sdělení ministerstev)
  - Sbírka mezinárodních smluv
  - Věstník právních předpisů kraje
  - Úřední deska obce

Normativní smlouvy

- **Mezinárodní smlouvy** – Čl. 10 Ústavy České republiky stanoví, že „*vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“
  - nutný souhlas Parlamentu;
  - jsou součástí právního řádu;
  - aplikační přednost před zákonem
- Z povahy věci plyne, že mezi subjekty vnitrostátního práva mohou být aplikována pouze pravidla, jež jsou vnitrostátní aplikace způsobilá, jsou tzv. *self-executing* (samo-vykonatelná).
- Nález Ústavního soudu sp. zn. **Pl. ÚS 36/01** ze dne 25. 6. 2002 – lidskoprávní smlouvy jsou součástí ústavního pořádku České republiky (srov. čl. 112 Ústavy)

Precedens

- Rozhodnutí soudu, kterým se poprvé řeší právem dosud neupravený společenský vztah
- Význam spočívá v tom, že v budoucnosti v případech téhož nebo obdobného druhu vystupuje toto rozhodnutí jako obecně závazné
- Typický pro angloamerický systém, v ČR formálně není považován za pramenem práva
- Judikatura soudů je významnou autoritou dotvářející a doplňující normy práva
- Precedenční závaznost nálezů Ústavního soudu?
  - Čl. 89/2 Ústavy: „*Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.*“ Srov. nález III. **ÚS 252/04** ze dne 25. 1. 2005

Precedens

- V ČR je soud ze zákona vázán rozhodnutím vyššího soudu jen v individuálním případě
- Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku

Právní obyčej

- Nejstarší pramen práva
- Pravidlo chování, které se **v důsledku dlouhodobého užívání** v dané společenské komunitě **pocituje jako zavazující** a jeho *zachovávání je zabezpečováno státním donucením*
- Aby se obyčej stal právním obyčejem, pak je nutno, aby
  - – obyčejové pravidlo vykazovalo znak **dlouhodobého užívání** (*usus longaevus*),
  - – existovalo **přesvědčení o jeho závaznosti** (*opinio necessitatis*),
  - – v případě jeho porušení bylo uplatněno **státní donucení**.
- Vzniká živelně, spontánně

Právní obyčej

- V ČR jedině, když na něj odkazuje zákon → *secundum et intra legem*
- Obchodní zvyklosti - jeden z pramenů obchodního práva, smluvními stranami fakticky dodržovaná pravidla, aniž by bylo požadováno jejich zakotvení v právním předpisu, jsou věcí dokazování
- Příklad právního obyčeje v českém právním řádu?
  - § 2 zákon č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu: „*Ostatními svátky jsou (...) Velký pátek, Velikonoční pondělí (...)*“
- Dobré mravy
- Ústavní zvyklosti

Právní věda

- Historie (římské právo, anglické právo) - právní normy jako produkt názorů právních vědců nebo výsledek diskuse v rámci právní vědy
- Má pouze interpretační význam – může ovlivnit rozhodování soud
  - Některými autory řazena jako sekundární pramen práva

Právní věda

- Nejsou obecně závazné jako právní normativní akty - nejsou prameny práva
- Vydávány v takových systémech, kde jsou dány vztahy nadřízenosti a podřízenosti.
- Např. stanovy, řády, směrnice
- Externí důsledky
- Individuální služební pokyny - směřují ke konkrétní osobě a vztahují se ke konkrétní věci

Ústavní právo

- Ústavní právo je souhrn principů a norem nejvyšší právní síly, které upravují základní společenské vztahy.
- Předmětem ústavního práva jsou:
  - Základy veřejné moci
  - Ústavní orgány moci
  - Základy společenské samosprávy
  - Uznání a vymezení svobody individua
  - Základy politické demokracie
  - Základy systému spravedlnosti
  - Ústavněprávní symbolika

Principy v ústavním právu

Typickým příkladem vymezenosti i nepsaných právních pravidel lidského chování je právo obyčejové. Pro vznik právního obyčeje je nutné obecné **přesvědčení o potřebě dodržovat obecné pravidlo chování** (*opinio necessitatis*) a dále **jeho zachování po dlouhou dobu** (*usus longaevus, resp. longa consuetudo*). Obě tato hlediska jsou definičními hledisky i pro vymezení obecného právního pravidla (hlediskem odlišujícím obecný princip a právní obyčej je zejména míra jejich obecnosti). V systému psaného práva má přitom obecné právní pravidlo charakter samostatného pramene práva pouze *preter legem* (čili, pokud psané právo nestanoví jinak).

I v českém právu takto platí a je běžně aplikována řada obecných právních principů, které nejsou výslovně obsaženy v právních předpisech. Příkladem je právní princip, dle něhož neznalost práva neomlouvá, nebo princip nepřipustnosti retroaktivity, a to nejenom pro odvětví práva trestního. Jiným příkladem jsou výkladová pravidla *a contrario, a minore ad maius, a maiore ad minus, reductio ad absurdum* apod. Dalším, a to moderním ústavním nepsaným pravidlem, je řešení kolize základních práv a svobod principem proporcionality.

Mezi tyto obecně uznávané právní principy bez jakékoli pochybnosti patří v oblasti práva ústavního pravidla počítání času, jak jsou v evropském právním myšlení srozumitelně a smysluplně vymezena od dob římských. Tato skutečnost ústavodárci, resp. zákonodárci, nijak nebrání, aby, pokud uzná za vhodné, vymezil počítání času výslovně odlišným způsobem. Příkladem tohoto postupu českého zákonodárce v odvětví práva ústavního je § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta počíná již dnem rozhodným pro její plynutí, a nikoli dnem následujícím, jak je obvyklé. V této souvislosti nutno poukázat i na rozdílnost dikce čl. 50 odst. 1 Ústavy, kdy lhůta počíná "ode dne", který je pro její plynutí rozhodný, a § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta "počíná dnem", který je pro její plynutí rozhodný.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97

Orgány s právotvornou pravomocí

- **Parlament ČR** (nikoliv jednotlivé komory)
- **Vláda České republiky**
- **Ministerstva** (nikoliv jednotliví ministři)
- **Ostatní ústřední správní úřady** – např. Český statistický úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Český báňský úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Český telekomunikační úřad, Národní bezpečnostní úřad
- **Česká národní banka**
- **Některé územní správní úřady** – krajské hygienické stanice, krajské veterinární správy, správy národního parku, správy chráněné krajinné oblasti
- **Orgány územní samosprávy** – rady a zastupitelstva obcí a krajů
- **Prezident ČR** – nepřímé legislativní pravomoci
- **Ústavní soud ČR** – právo rušit právní normativní akty (negativní zákonodárce)

Ústava

- Soustava brzd a rovnovah (protivah) → **tripartita státní moci**
  - Charles Louise Montesquieu (O duchu zákonů), John Lock
- **Zákonodárná moc**
  - Dvoukomorový parlament
- **Výkonná moc**
  - Vláda, prezident, ministerstva, správní orgány, státní zastupitelství
- **Soudní moc**
  - Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní soudy, krajské soudy, okresní soudy; Evropský soud pro lidská práva

Zákonodárny proces

- Návrh zákon (čl. 41 Ústavy)
  - Poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda, zastupitelstvo vyššího ÚSC
- Poslanecká sněmovna: první čtení → druhé čtení → třetí čtení
  - 1 – představení návrhu na plénu (zástupce navrhovatele), zpravodaj, rozprava
  - 2 – projednání návrhu výbory, navrhovatel, zpravodajové výborů, obecná rozprava, možnost vrátit výborům k projednání, podrobná rozprava, pozměňovací návrhy
    - možnost vzít zpět až do konce druhého čtení, později jen se souhlasem celé Sněmovny
  - 3 – opravy legislativně technických chyb, návrh na opakování druhého čtení, hlasování : návrzích na zamítnutí, pozměňovacích, o přijetí
    - schválení – nadpoloviční většina přítomných / ústavní zákon 3/5 všech

Zákonodárny proces

- **Senát:** rozeslání senátorům, klubům a výborům
  - Obecná i podrobná rozprava ve výborech
  - Nezabývat se osnovou → prezident
  - Obecná rozprava – schválení zákona / zamítnutí
  - Rozprava podrobná – pozměňovací návrhy (přednostní hlasování)
  - Neprojde-li žádný návrh, platí, že po uplynutí 30 dnů od postoupení návrhu Senátu je zákon přijat
  - Schválení zákona / vrácení zákona PS
- **Prezident republiky**
  - Prezident může zákon podepsat, nebo jej může vetovat, tedy s odůvodněním vrátit do 15 dnů Poslanecké sněmovně
  - Prezident zákon ani nepodepíše, ani jej nevrátí a zákon je tak poté vyhlášen bez jeho podpisu